

רב ארי קילסון: מראי מקומות - כתובות נה'

- (א) **לשבועה- פרש"י**, לכל מילי דשיכא לישבע על הכתובה, כגון הנפרעת שלא בפניו, וכו'. והק' **הרמב"ן**, הא לכאור' פשוט דצריכה שבועה על התוספת, כמו כל שגובה מנכסי יתומים, ומשועבדים, ובעד א', דצריכים שבועה. ועוד, מאי "ככתובה" דקאמר', הרי י"ל דהוי ככל שטרות, ואי"ז דין מיוחד לכתובה כלל. ותי' דס"ד דהוי כמו קובע זמן לחבירו, דגבי מיתמי בלא שבועה, וכדאי' בב"ב (ה:), קמ"ל דאע"ג דלא מטא זמני', כיון דכתובה תנאי ב"ד הוא, חיישינן דלמא צררי אתפסה, ואפי' התוספת, דליכא בכלל תנאי ב"ד, דינה ככתובה. אולם כ' דאי"ז מחוור, דכיון שמת, לכאור' הוי כמו שהגיע הזמן. ולכן פי' דאם האמינה ליטול הכתובה בלא שבועה, אף התוספת בכלל. ועוד פי' דלענין שבועה היינו שאין משיעין אותה אלא חוץ לב"ד, ומדירין אותה בב"ד, וכדין העיקר.
- (ב) **ולשביעית- פרש"י**, שאין השביעית משמט התוס' כתובה כמו שאינו משמט הכתובה עצמה. וביאר **השטמ"ק** בשם הר"י **מיגש**, דהא דשמיטה אינה משמטת כתובה (היכא דלא פגמה וזקפה עליו במלוה), היינו "משום דכתובה מעשה ב"ד, כלומר אינו חוב שעשאה על עצמו, אלא הדין הוא שעשאה עליו, והלכך כי לא פגמה וזקפה עדיין לאו חוב הוא כי היכי דשמיט ל', אלא מעשה ב"ד הוא, ומעשה ב"ד אינו נשמט... אבל כי פגמה וזקפה, נפקא לה מתורת מעשה ב"ד, והויא כחוב דבעלמא ומחייבה בשמיטה... כשם שאינה משמטת העיקר, כך אינה משמטת התוספת, שלא תאמר העיקר הוא שאינה משמטת לפי שהוא מעשה ב"ד, אבל התוספת כיון שאינו מעשה ב"ד, שהרי לא ה' מחוייב בו מן הדין אלא הוא כתבו על עצמו, לשמוט כשאר כל חובין שבעולם, קמ"ל דכיון דתנאי כתובה ככתובה דמו, הויא לה כעיקר ואינה משמטת."
- (ג) **טרפא ממשעבדי, יסכון תנן- ע' באבני מלואים (צ"ג, כ')**, שכ' לבאר דדין כתובת בנין דכרין, וגם חיוב מזונות האלמנה והבנות, חלים בשעת מיתת הבעל. וא"כ הק', מה שייך לומר לענין כתובת בנין דכרין דטרפי ממשעבדי, הרי אין החיוב חל עד לאחר מיתה, וא"כ אינו חל אלא על מה שהיורשים ירשו. ואין לומר דמשעבדי היינו מה שהאחין מוכרים אח"כ מירושתם, דא"כ אפי' למ"ד ירתון תנן יהי' הדין כן, שיכולים לטרוף ממשעבדי. ע"ש עוד מה שהק', והניח בקו'.
- (ד) **צריך אימלוכי בי- ק'**, הרי אמר לו לעשות שליחותו, ומהכ"ת לומר דחזר בו שיהי' צריך לאמלוכי בי'. וכ' **הרא"ש** (ד') "ואע"פ שאם אמר אדם לשלוחו תן חפץ זה לפלוני, מסברא לא צריך לאמלוכי בי', שאני הכא דאיכא רגלים לדבר שהוא רוצה שימלכו בו, מדלא הקנה מיד בקנין חליפין, ש"מ שאין דעתו להקנות לו מיד". וע"ע **בריטב"א**, שהק' שאילו הי' נמלך הי"ל לחזור אחריהם ולהודיעם, שהרי סתם שליחו עושה שליחותו. והביא מר' **אברהם אב ב"ד** שביאר דסוגיין לא איירי בשטר מקח או הלואה, אלא מיירי דוקא בשטר כתובה, דאמר להם מן האירוסין "כתבו לה בשעת נישואין", דכיון שגילה שאינו רוצה שיכתבו לה מעתה, חוששין שמא חזר בו, אבל ודאי כשאומר כן בשעת נישואין, אי"צ לימלך בו, שהרי אילו הי' חזר הי' רץ אחריהם.
- (ה) **הלכה כר' שמעון שזורי במסוכן- פרש"י**, דמסוכן היינו גוסס. והק' **הריטב"א**, א"כ מ"ט דרבנן דפליגי עלי', מי גרע ממי שיוצא בשיירא, דגם ת"ק מודה ביוצא בשיירא דכותבין ונותנין גט לאשתו, והרי אין יוצא בשיירא גדול מזה. ולכן פי' דמסוכן היינו כל מי שקפץ עליו חולי ג' ימים, ובאומדנא כזו נח' ר"ש שזורי ורבנן.
- (ו) **ובתרומת מעשר של דמאי- כ' בשטמ"ק** דמה שהביא כאן הא דתרומת מעשר של דמאי, אגב גררא נקטי', ואין שייך להנדון של אומדנא. אולם בהמשך דבריו כ' דבאמת זה תלוי בביאור הדין של תרומת מעשר של דמאי. דלפי שי' **רש"י**, דההיתר להאמין להעם הארץ בשבת הוא משום עונג שבת, א"כ צריכין לומר דתרומת מעשר של דמאי אין שייך כלל להנדון של אומדנא, אלא אגב גררא נקטי'. אבל לשי' **התוס'**, דמה שיכולין להאמין לע"ה בשבת הוא משום דאימת שבת עליו ואינו משקר, וזה באמת משום אומדנא, ושייך להסוגיא.
- (ז) **מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין- פרשב"ם בב"ב (קנב.)**, דמיירי שכ' כל נכסיו, אבל **תוס'** שם ועוד ראשונים חולקים וס"ל דאפי' בכ' מקצת נכסיו נח' רב ושמואל. וע"ע ברשב"ם דכ' דאפי' אם לא כ' בשטר, רק עשו קנין, בזה ג"כ נח' רב ושמואל. ויש לעי' להיפוך, אם לא עשו קנין, רק עשו שטר, האם בזה ג"כ אמרי' דארכבה אתרי רכשי או לא. וכ' הרשב"ם בעמוד ב' שם (ד"ה רב אמר) דהיכא דכ' שטר, זיכה בשטר קנין חשיב, וג"כ ארכבי' אתרי רכשי, ולכן אם עמד אינו חוזר. אבל **הריטב"א** שם כ', דהיכא דזיכה לו השטר, לא ארכבה אתרי רכשי, ולכן אם שייר קרקע כל שהוא, מהני כמתנת בריא, ואם לא שייר קרקע כל שהוא, הו"ל כמתנת שכ"מ, ואם עמד חוזר.
- (ח) **ארכבי' אתרי ריכשי- כ' הרמב"ן בב"ב (קנב.)** בשם הרב **אב"ד והרמב"ם** דעדת שמואל, דה"ה היכא דמצוה מחמת מיתה, כיון שאין צריך קנין, אם כ' לו קנין אמרי' דהי' כוונתו שיחול בהקנין לאחר מיתה, ולכן לא חל. וכ' הרמב"ן דנראה דאפי' רב מודה בזה, דדוקא במתנת שכ"מ אמרי' דארכבי' אתרי ריכשי, אבל במצוה מחמת מיתה לא אמרי' כן, אלא חיישינן דשמא לא גמר לקנותו אלא בהקנין לאחר מיתה [ויש לעי' במה יהי' הסברא לחלק]. אבל **הריטב"א** שם כ' דהמת' רב ושמואל שייך אף במצוה מחמת מיתה, וס"ל דאף בכה"ג אמרי' דרב ס"ל דארכבי' אתרי ריכשי.
- (ט) **ושמואל אמר לא ידענא מאי אדון בה... ואין שטר לאחר מיתה- פרשב"ם בב"ב (קנב.)**, דהספק בשמואל הוא בין אם כ' קנין בשטר, או אם צוה מתנת שכיב מרע באמירה, ועשה קנין סודר, דיש להסתפק דאולי לא הי' כוונתו שיחול הקנין אלא לאחר מיתה, ואז שוב אינו יכול להקנות נכסיו, שהרי כבר נפלו לפני היוורשים. וכ' **בעליות דר' יונה** דלרבותא נקט הא דאין שטר לאחר מיתה, ולא הזכיר קנין אחר, לומר דאע"פ שצויה בפירוש לכתוב השטר, ועשו כן מחיים, וכתבו וחתמו ונתנו לו, ונמצא שהקנו לו בשתי הקנאות [דהיינו קנין סודר וקנין שטר], מ"מ לא אמרי' דודאי הו"ל כמתנת בריא, ואמר שמואל דאינו יודע מה לדון בה. ועוד כ' ר' יונה דמה דנקט שטר היינו משום דקנין שטר יכול לחול אף לאחר זמן, ולא אמרי' בה כלתה קנינו,

ולכן אמרתי דאף בשטר, דלא שייך בה כלתה קנינו, מ"מ לא מהני לאחר מיתה. וע"ע בשטמ"ק שם בשם הרא"ש דכ' דמה דנקט שמואל שטר היינו משום דבשי' רב הו"ל שטר דוקא, דאין שום צד דכוונתו לייפות כחו א"כ הוא נכתב בשטר, וכ"כ תוס' כאן, דכל שלא כ' קנין בשטר, אלא עשו קנין, בזה מודה רב דאיי"ז לייפות כוחו, אלא הוי כמתנת שכ"מ לגמרי. ורק אליבא דשמואל יש להסתפק אם כוונתו בקנין לומר שלא יחול אלא בקנין, דהיינו שלא יחול עד לאחר מיתה בתורת קנין, וא"כ אינו קונה כלל, או דלמא כוונתו שיהי' קונה עכשיו בקנין בריא. וא"כ, שפיר י"ל דמה שנקט שטר הוא אגב הא דרב.

(*) **ואין שטר לאחר מיתה - ע' באור שמח (זכיי' ט', י"ג, ד"ה אולם באמת), שהק' מכאן לשי' התוס' והרא"ש דס"ל דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי למפרע (ונפק"מ מזה, למשל, מש"כ הרא"ש בגיטין, דהיכא דמת המקבל מתנה קודם מיתת הנותן, דכיון דחל המתנה למפרע, אמרתי דכשמת הנותן חל המתנה להמקבל, אף שלא הי' קיים בשעת מיתת הנותן, משום דחל למפרע), שהרי מבואר כאן דאין הקנין חל אלא לאחר מיתה, ולכן שייך לומר דאין שטר לאחר מיתה. וע' באמרי משה (ל"ט, ב'), שכ' דגדר של הקנין של מתנת שכ"מ הוא כך - דהא דתקנו חז"ל שיהי' דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין, ויהי' על זה שם קנין, מה שעשו שדבריו יהי' כקנין, היינו שיהיו נקנים לאחר מיתה, דאז הוו דבריו ככתובין וכמסורין, וא"כ אם אז הוא ברשות הנותן להקנות (לאפוקי אם אמר אחריו לפלוני, ע' באמר"מ שם), אז נעשה הקנין ע"פ דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין, וחל למפרע משעת האמירה (ושעת מיתה הוי גמר המעשה קנין). ועפ"ז ביאר סוגין, דמה דאיי' דכיון שרוצה שיהי' הקנין כמו מתנת שכ"מ, ממילא אינו יכול לחול, כיון שאין שטר לאחר מיתה, היינו משום דכיון דבמתנת שכ"מ צריך שיחול לאחר מיתה, א"כ אף דלמעשה חל למפרע, סכ"ס צריך לחול לאחר מיתה, ובקנין שטר זה לא מהני, ולכן שפיר אמר שמואל דאין שטר לאחר מיתה, ולא מהני.**